

„Polityka edukacyjna w kształtujących się społeczeństwach wielokulturowych”. **Białystok – Lipowy Most, 29–31 maja 2016 roku**

W dniach 29–31 maja 2016 roku w Lipowym Moście odbyła się XIII Konferencja Naukowa pod hasłem „Polityka edukacyjna w kształtujących się społeczeństwach wielokulturowych”. Spotkanie naukowe zostało zorganizowane przez Katedrę Edukacji Międzykulturowej Wydziału Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu w Białymstoku¹, Stowarzyszenie Wspierania Edukacji Międzykulturowej oraz Zespół Pedagogiki Kultury i Edukacji Międzykulturowej przy KNP PAN.

Celem konferencji było podjęcie dyskusji na temat zadań i wyzwań stojących przed polityką edukacyjną w kontekście dylematów realizacji idei i zasad wielokulturowości. Obecnie przeżywamy trudny okres w procesie kształtowania się społeczeństw wielokulturowych. W kontekście powyższego organizatorzy konferencji uznali, że niezbędna jest analiza problemu realizowanej i planowanej polityki edukacyjnej, jej celów, zasad oraz metod i form w kontekście intensyfikacji zróżnicowania kulturowego społeczeństw naszego globu. Podczas konferencji została podjęta próba odpowiedzi między innymi na następujące pytania:

- Jak postrzegamy wielokulturowość, społeczeństwa wielokulturowe oraz prowadzoną politykę edukacyjną w krajach europejskich i pozaeuropejskich?
- W jakim zakresie i stopniu dokonujące się zmiany społeczno-kulturowe w globalnym świecie sprzyjają kształtowaniu się społeczeństw wielokulturowych?
- Jakie kierunki dominują w polityce edukacyjnej w kontekście problematyki międzykulturowej?

---

¹ Konferencje Katedry Edukacji Międzykulturowej Wydziału Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu w Białymstoku z cyklu „Edukacja międzykulturowa”, odbywają się od 1994 roku. Każda z nich poświęcona jest innemu zagadnieniu.

- Jakie wnioski i wskazania wyłaniają się dla polityki edukacyjnej w kontekście krytyki idei i zasad wielokulturowości oraz wycofywania się wielu krajów z jej realizacji?
- Czy polityka edukacyjna realizowana na bazie kanonu kulturowego grup narodowych, etnicznych oraz wyznaniowych sprzyja idei obywatelskości?
- Jaką politykę edukacyjną należałoby obecnie prowadzić, mając na uwadze paradygmat współistnienia narodów i kształtowanie pokoju światowego?
- W jakim zakresie samorządy i autorytety lokalne korzystają ze specyficznego dla regionu kultury kapitału społeczno-kulturowego i oferują go w procesie edukacyjnym?
- Jak prowadzić dialog edukacyjny w szkole i innych placówkach (oświatowych, kulturalnych), aby sprzyjać kreowaniu i rozwojowi społeczeństw wielokulturowych?
- Jak realizować edukację międzykulturową w przestrzeni edukacji formalnej i nieformalnej?

W skład Komitetu Naukowego Konferencji wchodził: prof. dr hab. Jerzy Nikitorowicz, Uniwersytet w Białymstoku; prof. dr hab. Tadeusz Lewowicki, Wyższa Szkoła Pedagogiczna ZNP w Warszawie; prof. dr hab. Andrzej Sadowski, Uniwersytet w Białymstoku; prof. dr hab. Zenon Jasiński, Uniwersytet Opolski; prof. dr hab. Dariusz Kubinowski, Uniwersytet Szczeciński; dr hab. prof. UWB Mirosław Sobecki, Uniwersytet w Białymstoku; dr hab. prof. UWB Wioleta Danilewicz, Uniwersytet w Białymstoku; dr hab. prof. UŚ Ewa Ogrodzka-Mazur, Uniwersytet Śląski w Katowicach; dr hab. Alina Szczurek-Boruta, Uniwersytet Śląski w Katowicach; dr hab. prof. UW r Alicja Szerląg, Uniwersytet Wrocławski; dr hab. Dorota Misiejuk, Uniwersytet w Białymstoku; dr hab. Jolanta Muszyńska, Uniwersytet w Białymstoku. Komitet Organizacyjny Konferencji tworzyli: dr Tomasz Bajkowski, dr Krzysztof Sawicki, dr Anna Młynarczuk-Sokołowska, mgr Urszula Namiotko i dr Karol Konaszewski. Konferencja została zorganizowana pod Honorowym Patronatem Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN oraz Rektora Uniwersytetu w Białymstoku. W spotkaniu naukowym wzięło udział 70 osób z 21 ośrodków naukowych (w tym 3 zagranicznych). 61 osób zaprezentowało referaty.

Uroczystego otwarcia konferencji dokonał kierownik Katedry Edukacji Międzykulturowej Wydziału Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu w Białymstoku prof. dr hab. Jerzy Nikitorowicz, zwracając uwagę m.in. na idee

przyświecające organizacji spotkania. Po czym rozpoczęła się sesja plenarna. Jej pierwsza część oscylowała wokół zagadnień związanych z polityką edukacyjną oraz zadaniami edukacji międzykulturowej w okresie dynamicznych przemian społeczno-kulturowych. Obrady prowadzili: prof. dr hab. Piotr Petrykowski, prof. dr hab. Andrzej Sadowski oraz prof. dr hab. Halina Rusek. W sesji plenarnej głos zabrali: prof. dr hab. Jerzy Nikitorowicz, wygłaszając referat *Polityka edukacyjna w kontekście potrzeby nabywania kompetencji międzykulturowych*; dr hab. Mirosław Sobecki prof. UwB, poruszając problematykę kształtowania kompetencji do komunikacji międzykulturowej w kontekście procesu pluralizacji kulturowej społeczeństwa; dr hab. Alina Szczurek-Boruta prof. UŚ, mówiąc o tożsamości kulturowej młodzieży, a także dr hab. Przemysław Gębał i mgr Urszula Majcher-Legawiec, rozważając temat języka polskiego jako drugiego w polskiej szkole w kontekście rozwoju glottodydaktyki międzykulturowej. Drugą część obrad plenarnych prowadzili: dr hab. Mirosław Sobecki prof. UwB i dr hab. Alina Szczurek-Boruta. W ich trakcie głos zabrali: prof. Władimir Yevtukh, wygłaszając referat na temat Структурування міжкультурної освіти в Україні; prof. dr hab. Andrzej Sadowski, zwracając uwagę na stare i nowe zagrożenia w zakresie konstruowania społeczeństwa wielokulturowego; prof. dr hab. Halina Rusek, mówiąc o edukacji regionalnej w kontekście przemian społeczności przemysłowych; prof. dr hab. Zenon Jasiński, analizując budowanie relacji międzykulturowych na pograniczu polsko-czeskim. Następnie dr hab. Mariusz Korczyński prof. UMCS zaprezentował wyniki badań własnych na temat międzykulturowych kompetencji pracobiorców wielokulturowego rynku pracy w opinii polskich pracowników firm angielskich. Po czym prof. Wiktor Tarantiej rozważał o prawidłowościach w międzypokoleniowym przekazywaniu kultury białoruskiej w Republice Białoruś (na przykładzie uczniów i studentów). Drugą część obrad plenarnych zamknęło wystąpienie prof. dr hab. Andrzeja Harbatskiego nt. *Edukacji szkoły wyższej w systemie kultury na przykładzie Republiki Białoruś*.

Po zakończeniu obrad plenarnych uczestnicy konferencji pracowali w dwóch równoległych sekcjach. Sekcja pierwsza poświęcona była zmianom społeczno-kulturowym w kontekście kształtowania się społeczeństw wielokulturowych. Prowadziły ją: dr hab. Krystyna Błężyńska prof. SGGW oraz dr hab. Barbara Grabowska. Jako pierwsza wystąpiła dr Urszula Markowska-Manista, wygłaszając referat pt. *Międzykulturowe przygotowanie polskich szkół do pracy z dziećmi uchodźców*. Następnie głos zabrała dr Ilona Nowakowska-Buryła, prezentując wyniki badań na temat edukacji między-

kulturowej dziecka na podstawie opinii rodziców sześć- i siedmiolatków. Po czym dr Marta Guziuk-Tkacz oraz mgr Dorota Pakuła-Tamou, odwołując się do praktyki edukacyjnej, zaprezentowały komunikat nt. *Transkulturowe dzieci. Założenia i efekty eksperymentu przedszkolnego*. Następnie wygłoszone zostały następujące referaty: *Rola małżeństw binacjonalnych w kształtowaniu się społeczeństw wielokulturowych* (dr Ewa Sowa-Behtane); *Poczucie tożsamości Romów a ich stosunek do edukacji – komunikat z badań w Republice Czeskiej* (dr Łukasz Kwadrans); *Metody wychowawcze matek na postawie prasy kobiecej okresu dwudziestolecia międzywojennego* (mgr Agnieszka Kaźmierczak); *System rodzinny w przestrzeni społeczeństw wielokulturowych* (dr Tomasz Bajkowski) i *Uniwersytet w Białymstoku oczami zagranicznych studentów* (dr Agnieszka Dzieciół-Pędich). Obrady w pierwszej sekcji zakończyło wytypowanie dr hab. Doroty Misiejuk na temat standardu społecznych relacji sąsiedzkich w kontekście polsko-romskim.

Obrady w drugiej sekcji poświęcone były polityce społecznej w kontekście problemów różnorodności kulturowej. Za jej moderowanie opowiadali: dr hab. Mariusz Korczyński prof. UMCS oraz dr hab. Anna Szafrąńska-Gajdzica. Pierwsze wystąpienie, Przemysława Grzybowskiego, poświęcone było obrazowi Obcego i Innego w podręcznikach szkolnych oraz dyskursie publicznym na przykładzie wybranych krajów świata. Następnie zostały wygłoszone następujące referaty: *Polityka edukacyjna mniejszości żydowskiej w Polsce* (dr Joanna Cukras-Stelągowska); *Idee edukacji międzykulturowej szansą na pojednanie etniczne w Rwandzie* (dr Zbigniew Babicki); *Od polityki do praktyki edukacyjnej. Modele tożsamościowe w podręcznikach do edukacji kaszubskiej* (dr Adela Kożyczkowska); *Kaszubskie doświadczenia w zakresie edukacji dwujęzycznej. Wybrane aspekty* (mgr Renata Mistarz); *Polityka pamięci a sytuacja szkolnictwa w okresie międzywojennym na przykładzie miasta Białegostoku* (dr Joanna Sacharczuk); *Edukacja międzykulturowa w wybranych państwach europejskich. Przykłady dobrych praktyk* (mgr Emilia Wołyniec). Po czym mgr Anna Chańko podjęła problematykę społeczno-kulturowych uwarunkowań zachowań agresywnych wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych i resocjalizacyjnych. Wątki resocjalizacyjne kontynuował dr Krzysztof Sawicki, prowadząc rozważania na temat resocjalizacji osób nieletnich z grup mniejszościowych w środowisku otwartym. Ostatnie z wystąpień poświęcone było realizacji edukacji międzykulturowej na przykładzie jakościowego studium przypadku w kontekście kształtowania się tożsamości brazylijskiej i europejskiej (dr Anna Jeznach i dr Marzena Ruszkowska). Merytoryczną część konferencji zamknął warsztat refleksyj-

nej praktyki *Zderzenie kultur?*, który motywował do wielowątkowej dyskusji, nawiązując do problemów ekspansji cywilizacyjnej zachodu, ekstremizmu i nowych form kolonializmu, zrealizowany przez dr hab. Annę Odrowąż-Coates. Warsztat stanowił również źródło inspiracji dotyczących realizacji zajęć z edukacji międzykulturowej w grupach studentów.

Drugi dzień obrad rozpoczął się od sekcji plenarnej, której przewodniczyli dr hab. Agata Cudowska, prof. UwB, prof. Wołodymir Yevtukch oraz prof. dr hab. Andrzej Harbatski. Pierwsza głos zabrała dr hab. Krystyna M. Błęszyńska prof. SGGW na temat polityki kanonu a kształtowania się wielokulturowego społeczeństwa obywatelskiego. Następnie dr hab. Agata Cudowska prof. UwB rozważała o miejscu edukacji w dyskursie polityki Unii Europejskiej wobec migracji. Dr hab. Anna Szafrąńska podjęła problematykę działalności szkoły na obczyźnie jako przestrzeni zainteresowań politycznych. Po czym dr hab. Barbara Grabowska analizowała stan, problemy i perspektywy polityki edukacyjnej wobec mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce. Obrady plenarne zakończyło wystąpienie prof. Oleny Uvarkin pt. *Міжкультурна освіта у націєтворчих процесах в Україні*.

Kolejną część konferencji stanowiła dyskusja skoncentrowana wokół prezentacji następujących posterów: *Kapitał społeczno-kulturowy pogranicza polsko-czeskiego i jego rola w edukacji seniorów* (dr Katarzyna Jas); *Wielokulturowość – szansa czy zagrożenie dla jednostki i społeczeństwa – opinie studentów pedagogiki* (mgr Sylwia Ryszawy); *Kompetencje międzykulturowe w pedagogice opiekuńczo-wychowawczej i resocjalizacyjnej* (mgr Urszula Namiotko, dr Karol Konaszewski, dr Tomasz Sosnowski). Po zamknięciu sesji posterowej obrady były kontynuowane w dwóch sekcjach tematycznych. Pierwsza z nich poświęcona była dialogowi społecznemu w edukacji formalnej i nieformalnej. Przewodniczyli jej dr hab. Jolanta Muszyńska oraz prof. Viktor Tarantiej. Cykl wystąpień rozpoczęła dr Ewa Dąbrowa, podejmując problematykę kształtowania kompetencji zawodowych nauczycieli jako elementu polityki edukacyjnej w społeczeństwach wielokulturowych. Następnie dr Justyna Pilarska zwracała uwagę na nieformalną edukację międzykulturową w przestrzeni miejskiej na przykładzie Sarajewa. Po czym dr Alina Szwarz referowała na temat doboru treści kształcenia jako podstawy dialogu międzykulturowego we współczesnej szkole. Kolejne wystąpienie, mgr Katarzyny Gutowskiej-Polińskiej, skoncentrowane było na poszukiwaniu odpowiedzi na pytanie: Jak prowadzić dialog edukacyjny w szkole i innych placówkach (oświatowych, kulturalnych), aby sprzyjać kreowaniu i rozwojowi społeczeństw wielokulturowych? Na problematykę międzykulturowości na

lekcjach drugich języków obcych w szkole, jako wyzwania dla współczesnej edukacji, zwróciła uwagę dr Marzanna Karolczuk. Wątki prakseologiczne kontynuowała dr Elżbieta Krysztofik-Gogol, prezentując metodyczne propozycje związane z realizacją idei edukacji międzykulturowej. Ostatni z referatów dr Anny Młynarczuk-Sokołowskiej poświęcony był wybranym zagadnieniom związanym z pracą z grupą zróżnicowaną kulturowo.

Problematyka drugiej, równoległej sekcji, dotyczyła polityki edukacyjnej w kontekście krytyki idei i zasad wielokulturowości. Tę część obrad prowadzili: prof. dr hab. Tatiana Krukowa oraz dr hab. Dorota Misiejuk. Dr Mariusz Wawrzyniak podczas swego wystąpienia zwracał uwagę na język sprzeciwu wobec wielokulturowości w kontekście potrzeb edukacyjnych. Po czym dr hab. Jolanta Muszyńska podjęła problem partykularyzmu etycznego jako kryterium percepcji społecznej odmienności kulturowej w przestrzeni lokalnej. Dr Mariola Badowska analizowała natomiast kwestię dylematów polityki edukacyjnej w kontekście społeczeństw wielokulturowych. Kolejne wystąpienie, dr Ireny Kotowicz-Borowy, poświęcone było roli edukacji kulturalnej w procesie wykorzystania kapitału społeczno-kulturowego w społecznościach lokalnych. Dr Aneta Rogalska-Marasińska podjęła problematykę edukacji międzykulturowej poprzez muzykę w kontekście aktywizacji dzieci z autyzmem. Kolejny referat, mgr Ewy Dąbrowskiej, dotyczył czynników warunkujących postawy Polaków wobec wielokulturowości. Następnie mgr Marta Bem zaprezentowała wyniki badań własnych dotyczących poziomu kompetencji międzykulturowych nauczycieli. Dr Emilia Żyłkiewicz-Płońska zwróciła uwagę na politykę edukacyjną Unii Europejskiej wobec szkolnictwa wyższego. Podczas pierwszego i drugiego dnia konferencji zarówno obradom plenarnym, jak i rozważaniom w sekcjach towarzyszyły twórcze dyskusje, prowadzące do wspólnych wniosków.

Ostatni punkt merytoryczny konferencji stanowiło podsumowanie prac w sekcjach, dokonane przez ich przewodniczących. Zaprezentowane w trakcie spotkania teoretyczne analizy, wyniki empirycznych dociekań oraz egzemplifikacje dobrych praktyk umożliwiły interdyscyplinarną dyskusję i sformułowanie postulatów społeczno-edukacyjnych kierowanych do osób zaangażowanych w realizację formalnej i nieformalnej edukacji międzykulturowej, a także podmiotów tworzących politykę edukacyjną na szczeblu lokalnym i centralnym. Tym samym zarówno naukowcy, jak i praktycy obradujący nad zagadnieniami z zakresu edukacji międzykulturowej, mając świadomość istoty wielu kwestii naukowych, których nie udało się wyczerpać podczas konferencji, wyrazili gotowość do udziału w kolejnych cyklicznych spotka-

niach inicjowanych przez Katedrę Edukacji Międzykulturowej Wydziału Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu w Białymstoku. Konferencja została uroczystie zakończona przez prof. zw. dr. hab. Jerzego Nikitorowicza. Merytorycznym efektem pracy podczas konferencji jest monografia *Edukacja w warunkach wielokulturowości. Konteksty społeczne i metodyczne*, pod redakcją J. Nikitorowicza, A. Młynarczuk-Sokołowskiej i U. Namiotko oraz tom czasopisma „Pogranicze. Studia Społeczne” pt. *Problemy polityki edukacyjnej w kształtowaniu się społeczeństw wielokulturowych. Polityka edukacyjna – tożsamość – edukacja* pod redakcją A. Sadowskiego i J. Muszyńskiej.